

Společná tisková zpráva Centra výzkumu globální změny AV ČR, Centra pro životní prostředí a zdraví a Informačního centra OSN

Zpráva OSN radí, jak chránit zdraví lidí i klima

UNEP: Omezte emise sazí a látek vedoucích ke vzniku ozónu

Praha/Plzeň/Brno, 21. března 2012. Zabránit více než dvěma milionům předčasných úmrtí ročně a ztrátám více než 50 milionů tun zemědělských produktů je cílem vybraných opatření, která navrhuje Zpráva Programu OSN pro životní prostředí (UNEP). Postupy, které zpráva předkládá a analyzuje, jsou již ve vyspělých a rozvojových zemích k dispozici, vyžadují však strategické investice.

Zpráva UNEP analyzuje možná opatření, která by v krátké době mohla vést ke zlepšení kvality ovzduší a přispět ke zpomalení klimatické změny. Český překlad shrnutí této zprávy, nazvané [Integrované hodnocení černého uhlíku a troposférického ozónu](#), připravilo Centrum výzkumu globální změny AV ČR (CzechGlobe) ve spolupráci s Centrem pro životní prostředí a zdraví. (1)

„Zpráva UNEP doporučuje opatření, která mohou zlepšovat kvalitu ovzduší a významně přispět k ochraně klimatu,“ uvedl **Michal Broža** z Informačního centra OSN v Praze *„Z modelů lze zjistit, o kolik mohou tato opatření snížit tempo růstu průměrné globální teploty, jaký přínos mohou mít pro klima a ochranu lidského zdraví a jak ovlivňují zemědělské výnosy.“*

Vybraná opatření směřující ke snížení emisí černého uhlíku (2) a tzv. prekurzorů ozónu (3) zlepši nejen ochranu klimatu, ale také zdraví obyvatel a dostupnost vody či potravin. Patří k nim například zachycování metanu při těžbě uhlí, ropy a zemního plynu, při zacházení s odpady, snížení jeho úniků z plynovodů, využívání čistější spalujících domácích topenišť, používání filtrů pevných částic v naftových motorech a zákaz spalování zemědělských odpadů na polích. Zavedení uvedených postupů umožňují stávající technologie, ale vyžaduje významné strategické investice a institucionální opatření.

„Navržená opatření mohou v celém světě ročně zabránit milionům předčasných úmrtí a každoroční ztrátě asi 52 milionů tun kukuřice, rýže, sóji a pšenice. Největší výhody získají právě ty regiony, které je zavedou nejrychleji,“ uvedl **MUDr. Miroslav Šuta** z Centra pro životní prostředí a zdraví (4) a dodal: *„Prach a ozón dnes představuje významnou hrozbu pro zdraví lidí nejen v chudých rozvojových zemích, ale také u nás, protože znečištěné ovzduší každoročně vede k předčasné smrti několika tisíc lidí.“*

„Tato opatření, uplatněná v praxi, by mohla snížit budoucí globální oteplení asi o 0,5 °C,“ uvedl **Dr. Jan Hollan** z brněnského Centra výzkumu globální změny AV ČR (CzechGlobe) (5) a dodal: *„Pokud by se uskutečnila do roku 2030, mohla by snížit na polovinu potenciální nárůst globální teploty očekávaný pro rok 2050. V oblastech, kde by jinak množství těchto škodlivin bylo zvláště vysoké, by zpomalení růstu teplot bylo ještě větší. Pokles emisí aerosolů včetně černého uhlíku (BC) by velmi přispěl k ochraně lidského zdraví. Výnosům v zemědělství by prospěly nižší koncentrace troposférického ozónu. A to nynější zpráva analyzuje pouze přímý vliv změn složení atmosféry na zdraví a zemědělství, tedy změn toho, jak jsou lidé a plodiny vystaveni toxickým*

látkám. Pomíjí nepřímé přínosy, které by mělo zbrzdění změny klimatu například pro menší proměnu rozložení srážek a nižší četnost vln horka."

Poznámky pro editory:

(1) **Český překlad shrnutí zprávy Programu OSN pro životní prostředí (UNEP)** nazvané „Integrované hodnocení černého uhlíku a troposférického ozónu“ připravil CzechGlobe, Centrum výzkumu globální změny AV ČR ve spolupráci s Centrem pro životní prostředí a zdraví. Česká verze Shrnutí je ve formátech pdf a odt spolu s odkazem na plné znění zprávy a s dalšími informacemi na adrese: http://amper.ped.muni.cz/gw/unep_cz/

(2) **Černý uhlík (Black Carbon, BC)** jsou drobné pevné částice, které tvoří hlavní složku sazí. Vyznačuje se tím, že zachycuje sluneční záření. Uniká například z výfuků osobních a nákladních automobilů, z lokálních topenišť nebo některých průmyslových zařízení. Částice BC silně oteplují ovzduší, uloží-li se na sněhu, ztmaví jeho povrch; ovlivňují i formování mraků. Jako součást jemného prachu pronikají do dýchacího ústrojí a závažně ohrožují lidské zdraví. Životnost částic BC v atmosféře je krátká, v řádu dnů až týdnů, a proto by snížení emisí BC mělo bezprostřední přínos jak pro klima, tak pro lidské zdraví.

(3) **Ozón (O₃)** je reaktivní plyn, který patří k hlavním složkám tzv. letního smogu. Ve stratosféře je považován za prospěšný, neboť chrání život na Zemi před škodlivou ultrafialovou složkou slunečního záření. Naopak v přízemní vrstvě atmosféry jde o látku znečišťující ovzduší, škodlivou pro lidské zdraví i pro ekosystémy. V troposféře je ozón také významným skleníkovým plynem. Trojnásobné zvýšení koncentrace ozónu na severní polokouli během posledních 100 let z něj činí po oxidu uhličitém a metanu třetí nejdůležitější plynný příspěvek k antropogennímu zesílení globálního skleníkového efektu.

Ozón v troposféře vzniká působením slunečního světla na prekurzory, kterými jsou metan, oxidy dusíku, těžké organické látky a oxid uhelnatý. Snížení emisí metanu a CO proto může výrazně snížit koncentrace ozónu a zpomalit globální oteplování.

(4) **Centrum výzkumu globální změny AV ČR (CzechGlobe)** je pracoviště Akademie věd České republiky, které s použitím nejmodernějších metod a technik zkoumá projevy a dopady globální změny, zahrnující změny klimatu, změny složení a fungování ekosystémů a proměny v socio-ekonomické oblasti. Více na adrese: <http://www.czechglobe.cz/>

(5) **Centrum pro životní prostředí a zdraví (CpŽPZ)** je občanské sdružení založené koncem roku 2009 s cílem expertní, poradenskou a informační činností přispívat k ochraně životního prostředí a veřejného zdraví. Věnuje se zejména problematice nebezpečných chemických látek a znečištění ovzduší. Více na adrese: www.facebook.com/pages/Centrum-pro-životní-prostředí-a-zdraví/100901213311800

Kontakty:

RNDr. Jan Hollan, PhD., Centrum výzkumu globální změny AV ČR (CzechGlobe), tel. 606 073 562 , e-mail: hollan.j@czechglobe.cz

Michal Broža, Informační centrum OSN v Praze, <http://www.osn.cz/>, tel. 257 199 831, e-mail: michal.broza@osn.cz

MUDr. Miroslav Šuta, odborný konzultant pro ekologická a zdravotní rizika, Centrum pro životní prostředí a zdraví tel.: 608 775 754, e-mail: miroslav.suta@centrum.cz